

О. В. Попова, Н. А. Приходько,
Сумський державний університет, м. Суми

ДИНАМІКА ЛЕКСИЧНИХ ВАРІАНТІВ У ПЕРЕДВИБОРЧОМУ ДИСКУРСІ США

У статті обґрунтовується невід'ємність існування варіативних лексичних одиниць, які включають окказіональні елементи. Здійснюючи контент-аналіз варіативних складових лексичного наповнення передвиборчих агітаційних текстів 1950-2012 рр., виявляються не лише кількісні показники лексичних варіантів, а й домінуючі лексичні варіативні категорії у діахронії.

Ключові слова: контент-аналіз, лексичні варіанти, норма літературної мови, окказіональні лексичні одиниці, передвиборчий дискурс.

В статье обосновывается неотъемлемость существования вариативных лексических единиц, включающих окказиональные элементы. Посредством осуществления контент-анализа вариативных составляющих лексического наполнения предвыборных агитационных текстов 1950-2012 гг., выявляются не только количественные показатели лексических вариантов, а и доминирующие лексические вариативные категории в диахронии.

Ключевые слова: контент-анализ, лексические варианты, норма литературного языка, окказиональные лексические единицы, предвыборный дискурс.

The article gives the background of lexical variant forms including occasional elements. With the help of content-analysis of lexical variant presentation in pre-election agitation texts of 1950-2012 it is possible to find out not only the quantitative figures of lexical variants, but also dominant lexical variant categories in diachronics.

Key words: content-analysis, lexical variants, literary language norm, occasional lexemes, pre-election discourse.

Поява окказіональних та варіантних мовних форм на лексичному та граматичному рівнях з урахуванням стилістичної складової є незаперечним фактом. Варіювання форми – це об'єктивний і неминучий наслідок мовної еволюції [3, с.25], оскільки сучасна функціональна парадигма в лінгвістиці вбачає основне завдання мови в її дієвості, здатності задовольняти щоденні багатогранні потреби людства.

Разом з тим, розглядати внутрішньомовні процеси виключно в синхронічному діапазоні буде недостатнім для ґрунтовного наукового аналізу, адже таке дослідження зводиться до аналізу літератури, яка представляє собою збірку унормованих, кодифікованих мовних одиниць чи мовних схем (словники та посібники з граматики), та порівняння існуючих мовних норм з узуальною практикою та узуальними мовними одиницями, які можуть співпадати чи не співпадати зі стандартами нормативної літератури. У результаті, такий аналіз не дає жодної інформації щодо темпів та перспектив внутрішньомовних процесів. Зважаючи на те, що з точки зору миті мовна норма статична, а з точки зору часового проміжку – змінювана [5, с. 33], та наголошуючи на неминучому процесі мовної еволюції, саме діахронічний аналіз дає змогу з'ясувати динаміку мовних зрушень.

Актуальність дослідження обумовлена, з одного боку, дискурсивною спрямованістю сучасних лінгвістичних студій, а з іншого, дослідженням мовних процесів американського варіанту англійської крізь призму передвиборчого дискурсу США, який максимально відбиває лексичні пріоритети, адже звернений до абсолютно всіх прошарків суспільства і торкається всіх сфер соціального буття.

Питанням політичного, передвиборчого дискурсу, їх мовної складовій присвячено роботи: А. М. Баранова, Д. Болінджера, Т. ван Дейка, С. А. Жаботинської, В. І. Карасика, А. Кемпбелла, О. С. Кубрякової, Дж. Лакоффа, М. В. Піменової, Г. Г. Почепцова, П. Серіо, Д. Таннена, А. П. Чудінова, М. Шадсона, О. І. Шейгал та інших.

Об'єктом дослідження виступає передвиборчий дискурс США з його філігранними характеристиками та функціями.

Предмет – варіативний компонент лексичного складу передвиборчого дискурсу США у темпоральному зрізі, що дає можливість прослідкувати динаміку просування лексичних окказіоналізмів в узуальній практиці.

Відповідно до такого предметно-об'єктного вибору **мета** дослідження – за рахунок встановлення варіативного компоненту лексичного складу передвиборчого дискурсу США за період 1950 – 2012 рр. виявити лексико-варіативні домінанти.

Добір лексичних одиниць у процесі мовленнєвої практики відбиває не лише інтенційно зумовлені прагматичні потреби адресанта, а й його мовну та позамовну базу знань, що формується під впливом конкретних соціальних процесів та умов. Таким чином, вжиті лексичні одиниці віддзеркалюють, з одного боку, індивідуальні характеристики мовця в аспекті рівня його загальної обізнаності, куди входять знання і зі сфери лінгвістики. З іншого боку, вже крізь призму такої знаннєвої бази отримуємо змогу судити і про панівні соціально-культурні, політичні умови епохи чи періоду в історії держави та державності.

Взявши до розгляду різні періоди в історії демократичної республіки США (50 – 60-ті роки та 80 – 90-ті роки ХХ століття і 2011-2012 рр.), отримуємо змогу за допомогою контент-аналізу порівняти лексичний склад передвиборчого дискурсу трьох темпорально розірваних десятиліть. Результати такого порівняльного діахронічного аналізу уможливають вихід на домінантні та рецесивні стилістичні характеристики текстів передвиборчого дискурсу та вивчення подальших тенденцій, адже як зазначалось, передвиборчий дискурс у силу своєї поліфункціональності та значущості у сучасному демократичному суспільстві, що прямує до глобалізації, отримує вихід на усі соціально-культурні сфери життя і побуту населення, а звідси і перетікання мовних, зокрема, лексичних особливостей, властивих передвиборчому дискурсу, у будь-який інший.

Для порівняльного діахронічного контент-аналізу було узято по 5 скриптів політичних теле-дебатів [11] та по 45 текстів звернень політиків до свого електорату від кожного десятиріччя (по 15 текстів-звернень по-

літників: Х. Кейна [8], С. Пейлін [10] та Р. Перрі [9]; Дж. Г. У. Буша [12], Б. Клінтона та Р. Рейгана; Д. Д. Ейзенхауера, Д. Ф. Кеннеді та Р. М. Ніксона [13].

Вибір категорій у рамках варіативних складових лексики передвиборчого дискурсу (поетична лексика, okazіоналізми, неологізми, архаїзми, гетерогенна, розмовна чи пейоративна лексика) зумовлено наявністю у кожній з перелічених категорій тих значеннєвих властивостей, які не є суміжними з основними характеристиками передвиборчого дискурсу.

Такий дискурс, по-перше, розрахований на масового реципієнта, відповідно, інформація, а звідси і мовний матеріал, що використовується адресантом для вербалізації, повинні бути максимально зрозумілими для слухача, представника будь-якого прошарку суспільства та будь-якого штату в межах кордонів країни [4, с. 34-42]; по-друге, агітаційні виступи належать до ораторських промов, що реалізуються на сьогоднішній день за допомогою засобів масової інформації, набуваючи рис публіцистичного стилю, тому мусять врахувати адресата влучністю, релевантністю, естетичністю мовних форм [1, с. 61]. Наявність okazіоналізмів, діалектизмів, розмовної лексики і тим більше пейоративної лексики порушують загальну картину вражень, яку має залишити по собі передвиборчий дискурс.

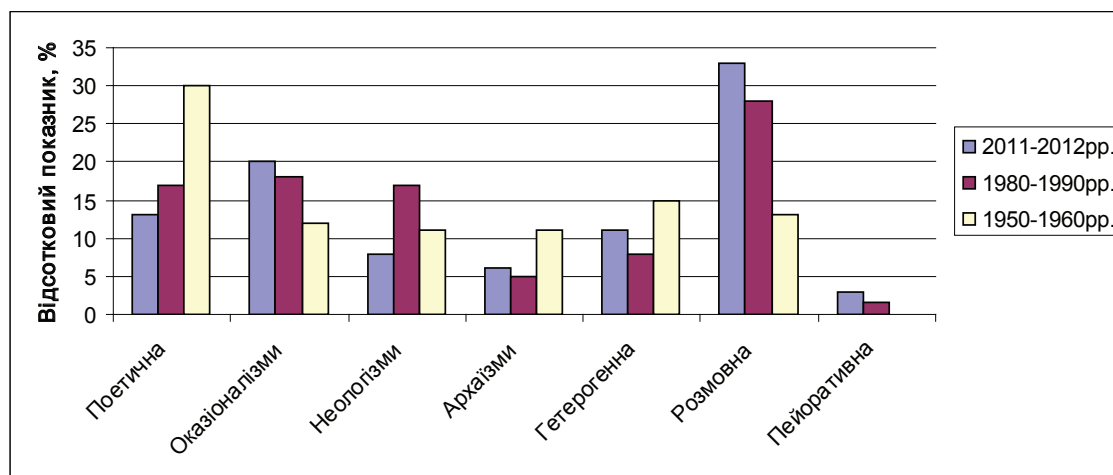

Рис.1. Динаміка лексичних okazіоналізмів та варіантів у передвиборчому дискурсі

Результати дослідження та підрахунків, представлені у діаграмі, дають змогу однозначно визнати відсутність узагальненої, домінуючої тенденції до кількісного зростання чи рецесії кожної з категорій лексичних okazіоналізмів та варіантів. Разом з тим, якщо в контент-аналізі текстів різних жанрів, які представляють передвиборчий дискурс, за 2011-2012 роки йдеться про домінування розмовної (33%) та okazіональної лексики (20%), засвідчуючи значущість індивідуального новаторства, що виникає в усному чи письмовому мовленні і може отримати подальше життя та усталення в рамках лексичних норм, а також вказуючи на домінування розмовного функціонального стилю в межах передвиборчого дискурсу сьогодення, то 50 – 60-ті роки ХХ століття демонструють пріоритет поетичної лексики (30%), що надає мовленню витонченості, книжковості, пафосу.

Крім того, варто відзначити повну відсутність пейоративної лексики в публічних виступах, зверненнях та дебатах політиків-претендентів на посаду Президента США тих років. Такі елементи є маркерами максимальної відповідності передвиборчого дискурсу США 50 – 60-их років вимогам та принципам ораторського мистецтва, адже завдання ораторської промови – усестороннє виявлення краси, енергійності, розуму людського слова, співвіднесення цих властивостей слова з почуттями, волею та розумом людини [2, с. 119].

There can be no enduring peace for any nation while other nations suffer privation, oppression, and a sense of injustice and despair. In our modern world, it is madness to suppose that there could be an island of tranquility and prosperity in a sea of wretchedness and frustration. For America's sake, as well as the world's, we must measure up to the challenge of the second imperative; the urgent need for mutual economic and military cooperation among the free nations, sufficient to deter or repel aggression wherever it may threaten [13].

Виразність мовлення, що дозволяє підсилити враження від сказаного, викликати та утримати увагу та зацікавлення адресата, впливати на його розум, почуття, уяву, у запропонованому прикладі реалізується за допомогою лексичного добору, вибору максимально валідних у даному контексті тропів: книжкової лексики (*privation, oppression, the second imperative, to deter or repel*), розмовних елементів (*for America's sake, as well as the world's*), контекстуальних синонімів (*privation and oppression; injustice and despair; tranquility and prosperity; wretchedness and frustration*), контекстуальних антонімів (*peace – privation, oppression; tranquility and prosperity – wretchedness and frustration*), метафор (*enduring peace, an island of tranquility and prosperity, a sea of wretchedness and frustration, to deter or repel aggression*), метонімії (*to deter or repel aggression*), персоніфікації (*enduring peace, to deter or repel aggression*), антитези (*an island of tranquility and prosperity in a sea of wretchedness and frustration*), градації, що гіперболізує проблемність ситуації (*while other nations suffer privation, oppression, and a sense of injustice and despair*).

Емоційний вплив мовлення підсилюється тоді, коли оратор знає та вміло використовує у своєму виступі мовні засоби виразності [6, с. 77]. За рахунок вживання необхідних компонентів конотативної складової зна-

чення та звернення до релевантних у цьому контексті сем, висловлювання набуває неабиякої виразності, емотивності, інформуючи, гуртуючи, орієнтуючи, спонукаючи адресата до дії, що і входить до складу основних функцій передвиборчого дискурсу [7].

Як свідчить контент-аналіз текстів виступів політиків від 50-60-тих років, передвиборчий дискурс того часу оперує елементами художнього, наукового, публіцистичного стилів із вкрапленнями розмовного. Показники 80 – 90-тих років відзначають прогресування розмовності, що паралельно ведуть до кількісного зростання оказіоналізмів, появи вульгаризмів, витісняючи поетичну лексику, адже однією з умов виразності залишається самостійність мислення мовця, що передбачає глибоке та усестороннє знання та осмислення предмету повідомлення, а також висловлення автором свого ставлення до ситуації та самого повідомлення.

Така індивідуальність мовлення помножена на науковий прогрес (на що вказує високий відсотковий показник у межах категорії «неологізми» – 17%: *V-chip, Medicare, Medicaid, Internet, HIV, AIDS, stalker, mortgage, monetization*) та швидкий розвиток технічних засобів масової інформації відкриває шлях розмовному стилю, що станом на сьогоднішній день у межах оказіональних та варіативних проявів лексичного складу передвиборчого дискурсу США займає домінуючу позицію.

Відповідно, сучасна антропоцентрична наукова парадигма дає можливість зазирнути не лише в таїни когнітивно-прагматичних процесів продукування та сприйняття мовлення, ономаціології та семасіології, але й передбачити перспективи подальшого розвитку структурних складових мовної системи та їх функціонування у мовленні чи то в бік закріплення нормативних вимог, чи то їх подальшого розхитування та нівелювання.

Література:

1. Андреев В. И. Деловая риторика / В. И. Андреев. – М. : Народное образование, 1995. – 208 с.
2. Гойхман О. Я. Речевая коммуникация / О. Я. Гойхман, Т. М. Надеина. – М. : Инфра, 2007. – 272 с.
3. Горбачевич К. С. Нормы современного русского литературного языка / К. С. Горбачевич. – М. : Просвещение, 1989. – 208 с.
4. Демьянков В. З. Политический дискурс как предмет политологической филологии / В. З. Демьянков // Политическая наука. Политический дискурс : История и современные исследования. – М., 2002. – № 3. – С. 32-43.
5. Кислова Е. И. К вопросу о феномене языковой нормы / Е. И. Кислова // Современные вопросы общественно-речевой практики / Сост. А. А. Любимова. – М. : Макс Пресс, 2005. – С. 4-33.
6. Савкова З. В. Искусство оратора / З. В. Савкова. – СПб. : ИВЭСЭП, 2003. – 211 с.
7. Стрельников А. М. Метафорическая оценка политического лидера в дискурсе кампании по выборам президента в США и России : дис. ... кандидата филол. наук : спец. 10.02.20 / Стрельников Александр Михайлович. – Екатеринбург, 2005. – 177 с.
8. Page of Herman Cain [Electronic resource]. – Access : <http://www.hermancain.com/>
9. Page of Rick Perry [Electronic resource]. – Access : <http://www.rickperry.org/>
10. Page of Sarah Palin [Electronic resource]. – Access : <http://www.sarahpac.com/posts/conquering-the-storm>
11. Presidential Debates 1960 and 1976 – 2012 [Electronic resource]. – Access : <http://www.presidency.ucsb.edu/debates.php>
12. Speeches of Bush G. H. W. [Electronic resource]. – Access : <http://millercenter.org/president/bush>
13. Speeches of Politicians [Electronic resource]. – Access : http://cstl-cla.semo.edu/renka/modern_presidents/